

KURZY (85) *ai*

sg *m N* kurzy (1). ◊ *G* kurz(e)go (2). ◊ *f N* kurzå (13), kurz(a) (12). ◊ *G* kurz(e)j (27). ◊ *A* kurzą (3). ◊ *I* kurzą (1). ◊ *L* kurzéj (1). ◊ *n N* kurzé (6); -é (2), -(e) (4). ◊ *G* kurzégo (11); -égo (2), -(e)go (9). ◊ *A* kurzé (2); -é (1), -(e) (1). ◊ *pl N subst* kurzé (4); -é (1), -(e) (3). ◊ *G* kurzych (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XIX w.

1. Przymiotnik od „kur” lub „kura” ‘ptak hodowlany’ (12) :

a. Pochodzący od kury lub koguta (11) : Też na to wwarzywszy w oczcie gnoiu kurzego/ okładayże mu gełto á ciepło obwięzuiącz. *FalZioł* IV 23b; Takiefz theż mozg kurzy warzony/ rołci zęby richłto/ gdy będą nim dziąfla pocierane. *FalZioł* V 80v, I 144c, IV 18a; Nád tho íáiec kurzych gdy ie kápłunią náfułzyć/ thákże y prosięćich/ kiedy ie kleśnią/ á tych pod miarą wziąwłzy ná proch vtłuc *SienLek* 112, 8, 65, 69v, 84v, 89, 155v.

b. Przeznaczony dla koguta; gallinaceus Mącz (1) : Plectrum etiam dicitur calcar aeneum, quod olim gallis gallinaceis addebatur pugnaturis Kurze ołtrogi. *Mącz* 303d.

2. Zestawienia w funkcji nazw botanicznych (67) :

»kurza noga« = *Potentilla erecta* (L.) *Hampe*; pięciornik kurze ziele, bylina z rodziny różowatych (*Rosaceae*); używana w lecznictwie ludowym; *portulaca Mymer*¹, *Calep, Cn*; *peplion Mącz, Cn*; *andrachne Calep, Cn*; *coronopus, pes galinaceus, poliamentum, portula Mącz (49)*; *Mymer*¹ 18v; A wżakoż Kurza noga gdy iey kto flufznie požiwa tedy żywot otwiera/ bowiem odwilża y łtolcze czyni. *FalZioł* I 100b, I 3b, 7a [2 r.], 16d, 23b, 25c (29); *Portula* [...] ziele z którego też łátatę czinią. Kurza nogá álbo łzczir. *Mącz* 314a, 66b, 290b, 293d, 309a, 368c; *SienLek* 8v, 29v, 78v, 94, 117 (9); *Calep* 69a, 773b, 824b.

~ Szereg: »portulaka to jest kurza noga« (1): Czemu portulaca, to iełt kurza noga zdrowa iełt na zęby. *GlabGad* I4. ~

»kurze pizdki« = *Primula veris* L. *em. Huds.*; *pierwiosnka wiosenna, bylina z rodziny pierwiosnkowatych (Primulaceae)* używana w lecznictwie (2): Kurze pizdki/ *Primula veris*. *SienLek* 229, Xv2.

»kurze ziele« = *Potentilla erecta* L.; *pięciornik kurze ziele, bylina z rodziny różowatych (Rosaceae)*; *corchorus Mącz (16)*: Też iełtliby krofty były modrey barwy, Tedy wezmi k tym łokom, to iełt ku łokowi z Granatow/ á z cidonij/ *Lactuczanego/ z kurzego ziele łoku/ zmiefzay wełpołek/ á namazuy ieżyk. FalZioł* V 40, I 100b, c, V 69, 92, 92v, 109v, 113; Niektórzy máyą miáłto *Apium rifus*, to yełt miáłto kurzey nogi álbo kurzego ziele. *Mącz* 368c, 65c; potym tłuczonymi rákámí obłóž/ á zátym warz korzenié kołztywałowé/ kurzého źiele/ żywokołtowé korzenié *SienLek* 174, 58v, 59v, 148, 222, Xv2. [Cf KURCZY.]

3. Zestawienie w funkcji n-loc »Kurza Noga« (6) : A Kurza nogá páłac iełt zacny w Krákwie *RejFig* Bb4, Bb4 [2 r.]; *BielKron* 400, 400v; á I. K. M. w Krákwie ná Kurzény nodze/ gdzie fye oycowie náłzy Przodkom iego kłániáli/ *połádzi OrzQuin* Lv.

Synonimy: 2. »kurza noga«, »kurze ziele«: *portulaka, przerwipęp, szczyr, łtustosz.*

Cf KURCZY, KURNY, 1. KUROWY, [KURZĘCY], KURZONOĞI, KURZYMOR, KURZYTATA

